

AÇAN-SOLAN ÇİÇƏKLƏR

(1923)

Bən bir güldüm, açılmadan budağımdan dərdilər,
Yaşıl ikən yarpaqlarım əldən-ələ verdilər,
Çox çəkmədən yazıq soldum, topraqlara sərdilər,
İştə budur təbiətin sarsılmıyan dövranı...

Tək çarpışdım, taleyimlə düşdüm, yardım sormadım,
Çox çalışdım, istəgimlə gülər həyat sürmədim,
Az yaşadım, çox ağladım, yazıq bir gün görmədim,
İştə, varlıq Tanrısının ədalətsiz divanı...

İnsanlığı pək sevirken, ondan uzaq qovuldum,
Hər əyləncəm bir yas oldu, göz yaşımda boğuldum,
Bu talelə ulu Tanrım bilməm neyçün doğuldum?!
Kimlər bilməm yazdı, verdi bu gərəksiz fərmanı...

Bən istərdim bülbül kimi dolaşaydım çəməndə,
Bir gül kimi şənlənəydim səbah yeli əsəndə,
Zalım fələk cəvan ömrüm saldı ağır kəməndə,
Qara məhbəs oldu azad bir bülbülün məskanı...

Xəfif ruzgar səmum kimi ruhum əzdi, uyutdu,
Parlaq günəş ümidlərim şimal kimi soyutdu,
Bütün dostlar, həp insanlar varlığını unutdu,
Doğru sözdür hər aşiqin olur beş gün dövranı...

Bakı, F.K. 19. 17 iyul 1923

Ana

Əgər bütün bəşəriyyət ədvvü-canım ola,
Ürək süqut eləməz aldığı mətanətdən.
Ricavü xəvfə məkan vermərəm gər alimlər
Min il də vəz edələr dəhşətü-qiyamətdən.

Pələnglər tuta dövrüm, çəkinməyəm əsla,
Və ya ki, vəd edələr dövləti-cahanı mənə
Ki, bir kəsə baş əyib içzimi bəyan eləyim,
Əyilməyəm nə ki yer, versələr səmanı mənə.

Yanımda gər dura cəllad əlində şəmşiri,
Ölüm gücilə mənə hökm edə olum təslim,
Əyilməyəm yenə haşa! Ölüm nədir ki, onun
Gücilə xalqa həqirənə eyləyim təzim?

Cahanda yox elə bir qüvvə baş əyim ona mən,
Fəqət nə güclü, zəif bir vücud var, yahu,
Ki, hazıram yıxılıb xaki-payinə hər gün,
Öpüm ayağını əcz ilə. Kimdir o? Nədir o?

Ana! Ana!.. O adın qarşısında bir qul tək
Həmişə səcdədə olmaq mənə fəxarətdir,
Onun əliylə bəla bəhrinə yuvarlansam,
Yenə xəyal edərəm bəzmi-istirahətdir.

Əs, ey külək, bağır, ey bəhri-biaman, ləpələn!
Atıl cahana sən, ey ildırım, alış, parla!
Gurulda, taqi-səmavi, gurulda, çatla, dağıl!
Sön, ey günəş, yağışın yağdır, ey bulud, ağla!

Bunlar mənə əsər eylərmi ? Mütləqə yox! Yox!- Yox!!!
Fəqət Ana! O müqəddəs adın qabağında-
O pak bağına bassın məni, desin layla,
Təbəssüm oynadaraq titrəyən dodağında.

Bütün vücudum əsər, ruhum eyləyər pərvaz,
Uçar səmalara o, aləmi-xəyalətdə.
Yatar, ölər bədənim, nitqdən düşər bir söz:

-Ana... Ana... Sənə mən rahibəm itaətdə!..

Aman... Aman!... Bu müqəddəs vücudu mümkünmü
Ki, bir taqım canavar zülmənən şikar eləsin?!
Yıxıb da xaki-rəzalətdə, tapdayıb əzərək,
Ayaqlar altına torpaq kibi nisar eləsin ?!

Zəlilü-xar edərək məhbəsi-əsarətdə,
O şanlı qollarına zülminən vurur zəncir.
Niyə? Neçin? Hanı vicdan? Hanı ədalət bəs?
Neçin də parlayıb etməz cahanı bir tənvir?

Aləmi, ədl-ədalət üzüldü dünyadən,
Neçin nəsibim edibsən bu zülm- dövrənə.
Ey asiman, dağıl, ey zöhrələr axın, tökülün,
Ki, aləmi-bəşəriyyət unutdu vicdanı.

Azərbaycan bayrağına

Buraxınız, seyr edəyim, düşünəyim, oxşayayım,
Şu sevimli üç boyalı, üç mənalı bayrağı.
Mələklərin qanadımı üzərimə kölgə salan?
Nə imiş bu, aman Allah?! Od yurdunun yarpağı!
Göy yarpaqlı, al çiçəkli yaşıl otlar topasımı?
Xayır, xayır? Çiçək solur, otlar yerdə tapdanır.
Fəqət bizim bayrağımız ucaları pək sevir,
Yulduzlardan hilaldan da yüksəklərdə fırlanıyor.

Kölgəsində ay əyilib bir gözəli qucmada.
Qucaşaraq sevdiiylə yüksəklərə uçmada,
Şu görünüş bir ananın şəfqətinə oxşayor.
Düşündükcə zövqlərimi, vicdanımı oxşayor.
Bu ay, yıldız, boyaların qurultayı nə demək?
Bizcə böylə söyləmək!
Bu göy boya Göy Moğoldan qalmış bir türk nişanı,
Bir türk oğlu olmalı!
Yaşıl boya islamlığın sarsılmayan imanı,
Ürəklərə dolmalı!
Şu al boya azadlığın, təcəddüdün fərmanı,

Mədəniyyət bulmalı.
Səkkiz uclu şu yulduz da səkkiz hərli OD YURDU
Əsarətin gecəsindən flirsət bulmuş quş kibi,
Səhərlərə uçmuşdur
Şu hilal da türk bilgisi, düzgün sevgi nişanı,
Yurdumuzu qucmuşdur!
Allah, əməllərim edib şu bayrağı intiqal,
Birər-birər doğru olmuş, bir ad almış: İSTİQLAL!
Yürəyimdə bir dilək var, o da doğru kəsilsin,
O gün olsun bir göy bayraq Turan üstə açılınsın.

Bahar

Novbahar oldu, günəş şölələnib nur saçır,
Qar ərir, sellər axır, ot göyərir səhradə.
Yeni çıxmış gülə baxdıqca da bülbül dil açır,
Gül budağına qonub nəğmə oxur azadə.

Dərələr, dağlar, ağaclar yaşıl, əlvan hər yan,
Sərbəsər xələti-ətləslə bəzənmiş gülşən,
Bu nə qüdrət ki, ona olmamaq olmaz heyran!
Xaliqin qüdrəti-bihəddinə əhsən, əhsən!

Ah, yellər nə həzin, fikr elə, san ney çalınır,
Hanı bəs qışdakı evlər uçuran qüdrətiniz?
İndi gör əsməyinizdən nə gözəl zövq alınır!
Unudulmuş o sudan qar yaradan hiddətiniz.

Bağa bax, bostana bax, bağçaya bax, gülləri gör,
Gülü gör, bülbülü gör, zövq apar dünyadən.
Xaliqin qüdrətini bil, bu yaranmışları gör,
Yatma, dur bax, götür əl qəfləti-bipərvadən!

Bayram saxlayanlara

Yenə əhatə edib zəhnimi xəyalətlər,
Gözüm önündə gəzir başqa dürlü halətlər.
Təcəssüm etmədə qarşımda qəmli bir aləm,

Nə aləm, ah! Qülübə alov saçan matəm.
Yaxında bir ada, yox, bir məkani-qəm varmış;
Baxın, baxın, onu hiddətli dalğalar bürümüş!
Baxın bəsirət ilə ol məqami-hüznə tərəf,
Nə qədər bikəs olub orda min əzabə hədəf.
Hürr anın dəmi... həp yaralı zəlil kəslər,
Əman kömək, ölürəm, əlan-deyor səslər.
Bədən zəif, yemək yox, qərib vilayətdə
Kimin yanında bular olmalı şikayətdə?
Ufaq çocuqlara nəm torpaq iştə bəstədir,
Olardır, ac, parasız, üç əsiri-madərdir,
Vücudu sarsıtıyor bu yetimlər dadi,
Ürəkləri dəliyor, ah, millət əfradi!
Gözəl, sevimli çocuqlar cəzirələrdə zəlil
Deyil bu, millətimiz qeydsizliyinə dəlil?
Ey ifixar ilə mömin deyən özünə müdam,
Səvabə doğru qoşun, iştə yaxşı bir əyyam!
Verək, verək nə qədər varsa bu fəqirlərə,
Şəriət əmr eləyib daima əsirlərə
Kömək verək ki, olar sədqəyə səzadırlar,
Kömək verək ki, qərib, həm də binəvadırlar!
O şəxslər ki, gəzir cənnəti iştiağında,
Acarları niyə bəs görməyir qabağında?!
Gedin, görün o zaman yandırar sizi atəş:
Nə qədər olsa hərarət, nə qədər yaxsa günəş,
Bir istəkan suya bir kəs kifayət etməlidir,
Bir az quru çörəyə həm qənaət etməlidir,
Bular deyilmi bəşər, ya deyilmi bir islam?!
Ürəyimiz, ah, nasıl parçalanmayı da tamam?
O vəhşi dalğaların ortasında dindəşiniz,
Zələlət içrə ölür ac, zəlil qardaşımız!...
Biz isə eyd eyləyib, işrətə qiyam edərik,
Bütün-bütün gecəni eyşlə tamam edərik.
Göz aç, sən ey özünə söyləyən müsəlmanəm!
Göz aç, sən ey bağırən mən də əhli-Quranəm!
Göz aç, sən ey danışən həşrdən-qiyamətdən!
Göz aç, sən ey əbədi dəm vuran səxavətdən!
Çıxıb da sahilə, bir ol məqami-zillətə bax!
Behiştə, duzəxi gör, həşrə bax, qiyamətə bax!
Gör orda ac-yalavac can verən zəlilani,
Gör orda içməyə su tapmayan yetimani!
Yəqin bil: alışar, od tutar, yanar canın,
O dəm kömək yetirərsən var isə vicdanın.

Boranlı qış gecəsi

Boranlı qış gecəsi, şaxta şiddətilə kəsir
Külək viyıldayaraq səs salır biyabanə;
Cahan zülami-kədər pərdəsilə puşidə,
Qaranlıq iştə çöküb məclisi-şəbistanə.
Uzaqda, kənd kənarında bir uçuq evcik.
Əvət, dağılmış, uçulmuş xərabə bir məqbər.
Zülami-nikbət içindən gəlir inilti səsi,
Baxanda xəstə uşaq, bir də xəstə bir madər.
Qaranlıq evdə uzanmış da bir cavan arvad,
Vərəmli çöhrəsi solğun, zülamə müstəğrəq;
Ağır nəfəslər alır, biməcəl olub bayılır,
O bir cənazə və ev bir məzardir mütləq;
Batıb zərif, sarımtıl yanaqları çuxura.
Nədir bu mənzərə, ya rəb? Nə qəmli simadır!
Üzündə sayeyi-möhnət, baxınca zənn olunur:
Deyil bu canlı bəşər, bəlkə bir müqəvvadır;
Ölür, ölür də, fəqət müntəzir səbisindən
Ki, yox cahanda onun bir ənisi-qəmxaarı.
Baxır nigahi-təhəssürlə nuri-didəsinə,
Xəyal edir ki, onun kim olar pərəstarı
Çocuq fəğan ilə qucmuş zavallı anasını,
-Ana! Acam! - deyə ağlar, qadın baxır mədhuş.
Nə var dolanmağa taqət, nə var danışmağa dil,
Həzin nəzərlə baxır, ağlayır, olur bihuş.
Əsir külək yenə vəhşi kimi guruldayaraq,
Viyıldayır, bağırır, artırır da dəhşətini;
Vurur, yıxır, dağıdır, sındırır, ucaldır səs,
Bəşər vücuduna san göstərir ədavətini.
Baxır ana çocuğa bir nigahi-həsərlə,
İnildəyir də onun hüzni-ıfialında.
Ona baxıb düşünür, ondan ötrü çırpınıyor
Onun xəyali gəzir həp sönük xəyalında.
Əvət, onu düşünür bu xərabədə anasız,
- Çörək! Çörək! - deyərək eyləyir vidani-həyat.
Kömək dilər kimi, ətrafmi süzər sakit;
Baxır, baxır da, fəqət kimsə görməyir, heyhat!
Nə qəmli mənzərədir, son nəfəsdə bir madər
Bir ızdırab ilə etmiş səbisini bərduş.
Bir intizari-təhəssürlə gözləri süzülür,
Ölür, ölür, şaşırıb həp çocuq baxır xamuş.
O dəm işıqlanıb ev nagəhan iki ərlə,

Döşü nişanlı gözəl bir qadın olub daxil;
Qadın qaçıb çocuğu qapdı, basdı sinəsinə
Öpürdü, sanki öz övladına olub vasil.
Görüncə sineyi-şəfqətdə kəndi yavrusunu,
Gülümsünüb, hər iki əllərin zəlilənə
Uzatdı ol qadına, san: "Apar, bacım, saxla!" -
Deyirdi, həp süzülən gözləri səmimanə.
Qadın yenə uyudu... ah, şimdi pək rahat,
Birər təbəssümi-şəfqət öpür dodaqlarını;
İztirabi onun, şimdi oxşayır ancaq
Birər piri-təsəlli soluq yanaqlarını.

Bu həqiqətdir ki...

Bu həqiqətdir ki, bir səslə edib aləm qəbul:
Sarsıdar əflakı birlik, ittifaqın qüvvəti.
İttihad ərbabinə aləm müti olmuş müdam,
Müttəhim bir millətin daim ucalmış şöhrəti.

Partlasın toplar, şrapnellər, tüfənglər, bombalar,
İttihadın qüvveyi-əzmi hər asan eyləməz.
Partlasın odlar, alovlar, ildırımlar, şölələr,
İttihadın odu qəlbi zərrə suzan eyləməz.

Qələlər, bürclər, dəmirlər və möhkəm istehkamlar,
Puç olar gər ittihadın tiği etsə ictimad.
Arkadaşlar, varlığın millət istərsə saxlasın,
Əlbəəl versin də, etsin ittihadi-ittihad.

Sən də bir

Ağlağan, ey qəmli könlüm, pürğübar ol, sən də bir,
Zövqü ləzzət, eyşi-işrətdən kənar ol, sən də bir.
Zağı tək daim siyahpuş olma bifikri-xiyal,
Şaxeye bağı vətəndə gül, həzar ol, sən də bir.
Cəh-cəhi hüzn avər ilə söylə halın millətin,

Ahü vayla millətə ahəngüdar ol, sən də bir.
Ruzügarın pənceyi qəhrində solmuş gülləri,
Görgilən ey qəlbü zanm, dağüdar ol sən də bir
Sərsəri badü xəzan soldurudu bağı-ğeyrəti,
İbrət eylə ey könül, rəncuri ar ol sən də bir.
Afitabi bəxtü millət pərdeyi-zülmətdədir.
Hardasan ey nuri-həqq, pərtov nisar ol sən də bir.
Şeri paki ələman hədyan ilə doldurdular,
Bunlarə tiğə-zəbanəm, zülfiqar ol sən də bir.
Şaeran zülfi-nigari tel bə tel firlandılar,
Firlan ey mu, bunları çal, şahimar ol sən də bir.
Guşeyi zillətdə millət dad edir, imdadı yox,
Ey olan məste-səadət, şahsuvar ol sən də bir.
Ey olan məste-səadət, şahsuvar ol sən də bir.
Naləvü fəryad, vaveyla ucaldıldı göglərə,
Çatla ey tağü səmavi, tarümar ol sən də bir.
Yoldan azdı, düşdü girdabi-bələyə ümmətin,
Qəbirdən dur, ya Məhəmməd, ya şümar ol sən də bir.
Zülmü bipayan zalımlardan əzildi millətim,
Harda qaldın ey ədalət, aşikar ol sən də bir.
Gəlişin millətdə bəsdir, əsdi bu badi-xəzan,
Fırlan ey dövrənü aləm, növbəhar ol sən də bir.

Dilənçi

Qışın boranlı, məşəqqətli bir soyuq gecəsi,
Cahanə lərzə salır yellərin cəfalı səsi,
Əsir külək, savurur qar, bayırda bir tufan,
Həvadə qar burulub çırpılır çüqətli-can,
Yatıb bütün qapılarda ovuntı ağ təpələr.
Vuyuldayub yer ilə yellər əsib qarı səpələr
Qaranlıq içrə buruq - qar sütun kimi ağarır,
Guruldayır bacalar, yel dəmirlərin qoparır.
Həman xiyal eliyorsan məqami- zillətdir,
Baxanda dəhşətə, san bu gecə qiyamətdir.
Uzaqda qarlar, arabir xərəbəlik görünür,
Uçuq divarları zülmati aləmə bürünür.
Baxınca, tələbi qəsavət basub könül bulamr,
Bütün xərəbəliği qar təvaf edib dolanır.
Xərəbə içrə qaranlıqda sənki var bir kəs,
İnildəyor, yayılır, titrəyor çəkinmə nəfəs.
Bu bir zəif çocuqdur ki, xəstə, bidərman,

Soyuq xərabədə yatmış, inildəyor hər an.
Tikib gözün qapuya intizar ilən baxıyor,
Baxınca göz yaşı əbri-bahar tək axıyor.
Bu öz qoca atasın gözlüyor bu halətilən,
Çörək dilənməgə getmiş bu cür qiyamətilən.
Bu xəstə beş gün olar dəyməyib çörək dilinə,
Qoca ata bu savuqda nə cür gedib dilənə,
Nəhayət, oğlunu görçək ölüm yatağında,
Gedib, yox isə də taqət zəif ayağında.
Gedib çörək dilənə, ta verə bu tiflə nicat,
Uşaq baxır qarıya gözlüyor çörək, heyhat.
Baxır o xəstə çocuğa qərq olub zülmətdə.
Budur, görür atasın olduğu qiyafətdə.
Əlin açıb uzadır, mədərinə ol nalan,
Ana! Ana, hara çoxdandu olmusan pünhan.
Həmişə sən məni saxlardın öz qucağında,
Nə vaxtlərdi sənin ağlaram fərağında.
Acam! Acam, ana, varmı bir az çörək barı
Ana! Ana, mənə bir az çörək, sən Tarı.
Xiyal edir... Genə də yel əsüb salur dəhşət,
Dəxi çocuq üzülüb, yox acından heç taqət.
Əlin salur yanına, son həyatıdur düşünür.
Budur, qoca atası iztirabilən görünür.
Girür xüramlığa ixtiyarsız bir pır,
Qəmgin, xiyali pərişan, çöhrəsi dilgir.
Beli bükük, yükü məhzun gəlir-gəlir dayanır.
Çörək gətürməyib, əmma o tifildən utanır.
Gözünə yaş dolaraq oldu tiflə toğru rəvan,
Uşaq görüb atasın həm sevindi, açdı zəban.
Dilənçilik qocalıqda kəsib amanın, ata.
Bir az, bir az çörəgə varmı heç gümanın, ata.
Ata! Acam, ölürəm məndə qalmaqub taqət,
Aman İlahi, nə qəmgin, nə odlu bir halət,
Ata öz oğlunu, öz yaş qucağına yıxdı,
Soyuq yüzün uşağın öz dodağına sıxdı.
Oğul! Oğul, nə deyim qəmli ruzigarımdan,
Qocalmışam, çıxıb həm qüvvət ixtiyarımdan.
Bəşərlər içrə, oğul, rəhm yox, mürvət yox,
Bəşərlər içrə, oğul, ədl yox, ədalət yox,
Oğul bəşərlər hamu bir-birinə bir cəllad
Dilənçiyə tapınan varmı eyləsin imdad.
Bu qarda hər qapını dögdüm, eylədim ehzar,
Çağırdım, ağladım, əmma ki, olmadı asar,
Qarı-qarı gəzinib görmədim də bir insan,
Ki, rəhm edib mənə ta bir çörək edə ehsan.

Uyu! Sabah oyanar xəlq xabi rahatdən,
Gedib kömək dilərəm sahibi-səxavətdən.
Çuxur gözü qocanın islanır, dolur da müdam!
Bahar şəbnəmi təki yaş axır bilaaram.
Görün nə cür dolanır iştə bu zəmani-dun,
Yüzi bütün dəyişib xəstənin olur məhzun.
Ümidi qət olur, tab-taqəti üzülür.
Zəif cismi axır, yaşlı gözləri süzülür.
Ölür-ölür, açıb axır nəfəsdə gözlərin,
Əziz atasına ahəstə səslə sözlərin.
Deyir - Ata, ölürəm! Ac, sovuq otağında,
Götür məni! Ata, qoy can verim qucağında.
Cəhani vəlvələ dutmuş, külək edir şiddət,
Nədir, nədir bu qədər ruzigaridə hiddət.
Təbiətin bəşəriyyətlə var ədavətimi?
Və ya Xuda qoparıb vəd edən qiyamətimi?!
Nədir o kölgə ki, oldu xərabəyə daxil,
Nə qorxulu, nə müdhiş bu iştə Əzrail.
Qara qanatlarını iftixar ilə çırpır,
Ayağına üzünü tez niar edir ol pir.
Aman! Aparma bu ac nuri-digəmi barı,
Tərəhhüm et mənə, rəhm etgilən sən Tarı.
Bu bir uşaq, qocalıqda mənim pənahımdır,
Aman, aparma ki, bir tək ümüdgahımdır.
Aparma, yox-yox, onu vermərəm sənə haşa,
Yürəkdə mərhəmətin yox, bəşərmisən aya?
Vurub qara qanatın üç kərə, olur pünhan,
Qoca soyuq bədəni sinəyə basıb ələman.
Oğul! Oğul! Çağırır, yoxdur heç nəfəs, heyhat,
Ölüb! Ölüb! Soyuyub, cism edib vidai-həyat.
Qoca özün itirib qəmlər izdiyadından,
Təbiət həp genə əl çəkmiş iştidadından.
Yürəkdə eylədi nəşət sönük xiyalətlər,
Səmayə yüz çevirib başladı şikayətlər.
İlahi! Pir olanı xar edib əzərlərmi?
İlahi! Pir olanın taqətin kəsərlərmi?
Nə yummuşsan gözünü, dur ümidgahım oğul!
Cəhandəsə olacaqdın mənim pənahım oğul.
Bu gün bütün bəşəriyyət yeganə bir cəllad,
Həlak olanlara bir kimsə etməyor imdad.
Cəhandə yoxdur əsər rəhmdən, hidayətdən,
Zavalı huşa gedib kəsəti xiyalətdən.
Nədir bu vəlvəleyi-dövrü ruzigarə səbəb?!
.....
Nədir? Nədir? Bu qədər inqilabi aləmgir?!

Nədir zavallı bəşərlər həlakinə tədbir.
Nədir bəşər bu cahan içrə seyddir azad,
Nədir cahan? Özü bir qan içən böyük səyyad.
Degilmi daim fəlakət təşərlərə bu həyat,
Fəqət, bunu bəşəriyyət düşünmüyor, heyhat!!!

Düşkün dünya!

Tarixlərdə öksüz kimi görüdük.
İllər boyu qaralara bürüdük,
Yetər artıq ayaqlarda sürüdük,
Qalx, qalx, qalx düşkün dünya!

Tarix cəllad qan içməkdən yorulmaz,
Tərpənişsiz qara zəncir qırılmaz,
Yazıq, artıq bu dərdlərə durulmaz,
Qalx, qalx, qalx, düşkün dünya!

Qoy qırılsın artıq cəllad bıçağı,
Qoy uçulsun ölüm və qan ocağı,
Dünya olsun azad ana qucağı,
Qalx, qalx, qalx, düşkün dünya!

Hər bir qanun azadlığa bir yağı,
İnsan oğlu olmuş insan tapdağı,
Silkin, uçsun küləliyin torpağı,
Qalx, qalx, qalx, düşkün dünya!

Ey dan ulduzu

Qaranlıq gecədə səni gözləyib
Durmaqdan yoruldum, ey dan ulduzu!
Uzaq üfüqlərə göz gəzdirməkdən
Az qala kor oldum, ey dan ulduzu!

Öksüz taleyim tək gecikdin nədən?
Karvanqıran doğdu, görünmədin sən.
Oxşatdım, yanıldım, könül verdim mən,
Bilmədən vuruldum, ey dan ulduzu?

Arxasınca qoşdum sonsuz bir yola,
Hər addımda tuş gəlincə bir kola,
Qaranlıqda çox baxırdım sağa-sola,
Hər yana buruldum, ey dan ulduzu!

Büsbütün yorulub gücdən düşərkən
Bir ulduz parladı uzaq üfüqdən.
O görünən səndin, artıq gəldin sən,
Axır səni buldum, ey dan ulduzu!

Səhər vaxtı siyasi bir məhbus

Sübh açılır, gün doğuyor hər səhər,
Ah sən, ey məhbəsi-viranə, sən,
Bircə işıqlanmaz imişsən məgər?!
Məndə günah yox, onu bilməzmişən?
Siz, ey qara, ey vəhmli divarlar,
Ədli neçin pərdələyirsiniz müdam?
Ey qara zəncir, ey ağır halqa, sən
Çatla, neçin zülmə edirsən dəvam?
Ey mələkəlmövt, gəl al canımı,
İndi ki, zülm ədli təbah eyləyir.
Öldür, əvət, öldür, olum rahat, ah!
Kimdir? O Hatif, nə xoş söyləyir:
- Səbr elə, bəxtinlə bir az qıl mədar:
Məhbəsi hürriyyət edər tar-mar,
Zülm enəcək, ədl olacaq payidar.

Hürriyyəti-Nisvançılara protesto

Ay Baba! Gör Bakı, Şirvan, Quba alimlərini,
Yığılıb boykot edirlər Ufa alimlərini.

Qafqaz alimləri on beş gün ediblər şura,
Çox götür-qoy eləyib söhbət edəndən sonra,
Ufa alimlərini kafir ediblər zora.

Barəkallah belə bir xeyir işə ura, ura!...
Ay Baba! Gör Bakı, Şirvan, Quba alimlərini,

Yığışıb boykot edirlər Ufa alimlərini.

Buna kim yol verəcəkdir ki, qız olsun muxtar,
Kişilər eyləsin insan kimi qızla rəftar?
Sonra on yaşlı qızı altmışillik kaftar
Ala bilməz, a canım, boşdu bütün bu koftar.
Budu vadar eləyibdir Quba alimlərini,
Yığışıb boykot edirlər Ufa alimlərini.

Qıza layiq deyil aləmdə hüququn alsın,
Qız gərək güşeyi-zillətdə müdamən qalsın.
Gündə on dəfə onu ər ağac altda salsın,
Şərimiz böylədi, lazımdı bu cür də qalsın.
Budu vadar eləyibdir Quba alimlərini,
Yığışıb boykot edirlər Ufa alimlərini.

Qızlar aldı bu hüququ belə bir fərz edərik,
Qeyzə gəldikdə ev içrə kimi sonra deyərik?
Döyərək, öldürərək, zülm edərik, incidərik?!
Biz qələt eyləyərik böylə işə hə deyərik!
Biz də təhsil edirik bu Quba alimlərini,
Çox gözəl boykot edirlər Ufa alimlərini.

Qıza lazımdır otursun ev içində keşiyə,
Bu nədir, qız oxusun, sonra da çıxsın eşiyə.
Qız gərək bozbaşa baxsın, ətə baxsın, pişiyə;
Ərini görcəyin atsın özünü bir deşiyə.
Ay Baba! Gör Bakı, Şirvan, Quba alimlərini,
Yığışıb boykot edirlər Ufa alimlərini.

Bu zərərdir hələ lap mollaların özlərinə,
Hürr qızlar, oxumuşlar baxamaz üzlərinə,
Sahib olmazlar dəxi xalqın uşaq qızlarına.
Öz əlilə kim vurur baltanı öz dizlərinə?
Ay Baba! Gör Bakı, Şirvan, Quba alimlərini,
Yığışıb boykot edirlər Ufa alimlərini.

Hüseyn Ərəblinskiyə

Möhtərəm, ey sevgili yoldaşımız mərhum Hüseyn!
Çox çəkib cövrü-cəfa qardaşımız məzlum Hüseyn!

Zillət içrə etdin abad səhneyi-millimizi,
Xabi-qəflətdən oyatdın milləti-küllimizi.

Ac-susuz atdın özün bu kəşməkeş meydanına,
Millətin bir cam yetirdin səhneyi-ürfanına.

Səhneyi-milli sənirlə bir təcəlla bulmada,
Sən vəli bir xaki-zülmətə şitaban olmada.

Çəkdiyən cövri-cəfanın intəhasın bilmədin,
Həsərin qəlbində, bir cəllada can tərək eylədin.

Cismini millət qəmi çoxdandu milliləndirdi, ya
Qoymadı rahat səni, zatında cuş etmişdi ya!

Cəhd qıldın, tək çalışdın, səhnə abad eylədin,
Leyk, bir cəllad əlində qəlbin bərbad eylədin.

Xalq unutmaz xadimin, ey millətin dilərəsi,
Millətin ruhunda yer açmış şu qurşun yarəsi..

Dün o gözlərdə

Dün o gözlərdə inliyəni sevgi,
O baxışlarda titrəyəni xülya,
Gülüşündən uçan səmimiyyət
Varlığından gülümsəyəni sevda
Ruhi sar-sar əsirini eylədi.
Utanıb dün çiçək kibi qızaran,
Şu yanaqlar bəharə bənzərdir.

Gül dodaqlar əsər, susar, utanar,
Gözlərin bildirirdi hər dərdi.
Həm də pək şairanə söylərdi
Tellərindən öpüncə aydınlıq.
Ləblərindən gülümsüyürdü həyat
O zaman bən sənini əsirini idim,
Çünki məsum idin, fəqət heyhat!

Şimdi hər şey havaya savruldu,
Böyüdün, bir qədər də oldun şən.
Dillə "sevdim" diyorsan imdi, fəqət,

Dinməmiş gözlərindən anladığım...
Eşq yox, zövq yox, yetər! Get, Get!..
Nerdədir gördüyüm səmimiyyət,
Niyə yavrum riyayə çevrildi?!

Qara gözlər

O gündən beş ildir tamam,
Oruc tutmam, namaz qılmam
Səhər-axşam var bir duam:
Gözlər, gözlər, qara gözlər!

Göylərə etməm etibar,
Beş ildir könlüm intizar
Tanıdığım, bir Tanrı var:
Gözlər, gözlər, qara gözlər!

Diləklərim erkən soldu,
Könlüm fəryaddan yoruldu,
Nə istədim... nələr oldu
Gözlər, gözlər, qara gözlər!

Siz bir gözəllik Tanrısı.
Mənsə bir tale ayrısı,
Könlümün ilham pərisi
Gözlər, gözlər, qara gözlər!

Qürub çağı bir yetim

Gün qürub etməyə edirdi şitab
Kainata enirdi bir zülmət.
Sanki göydən yağırdı hüznü zəlam,
Çulğayırdı cahan üzün nəkbət.
Zülmətin yer üzünü qaplaması

Qəlblərdə oyandırırdı qubar.
Sümtə aləm olurdu müstəğrəq,
Pərdeyi-qər olurdu sayənisar,
Hər tərəf bir sükut idi cari,
Sanki huşa gedib bütün aləm.
Qara, indi, geyər cahan necə ki,
Geyinib bir ana, tutur matəm.
Bu sükut içrə bir zavallı yetim
Matü məbhut edir səmayə nəzər;
Gah, o solğun çiçək, çəkir bir ah,
Od salır ruzgarə sərtasər.
Ah! O bikəs qüruba baxdıqca,
Kəndi halın yürəkdə fırladıyor.
O sarıntor çocuq yanaqlarını,
Gözlərindən axan yaş isladıyor.
Ana yox, əqrəbası yox, ata yox
Bir kömək görməyir, baxır hər yan.
Bir nəfər yox ki, sorsun əhvalını,
Bir nəfər yox onu bilə insan.
Hər tərəf üz tutub təlatimi-ğəm,
Nəzərində cahan olub zindan.
Boynu çiyində, qoltuğunda əli,
Zarü məhzun, məlulü sərgərdan.
Günəşin axırını zərrələri
Üfüqün arxasında oldu nihan.
Çənəsində əli, çocuq oturub,
Baxaraq ağlayır, fəqət pünhan.
Səs-sədasız çocuq edir nalə,
Kiçik əndamını ələm bürümüş,
Ağlayır, çıxmayırdı sədası fəqət,
Çünki qəmdən zəbani həp qurumuş.
Huşə getmiş çocuq xəyal içrə,
Kəsrəti-qüssədən olub bühuş.
Yenə hər yer sükuta müstəğrəq,
Yenə hər yer zülam içində xamuş.
Yenə hər yanda yox ziyadən əsər,
Yenə hər yer məzar tək qəmgin.
Leyk zülmat indi örtübdür
O səfilin sarımtıraq rəngin.

Gözləri

Ala gözlü ceyranları andırıyor düzləri,
Toplamışdır gözəlliyi ən sevimli qızları -
Görkəmilə andırıyor düşündüyü sözləri
Kəcbaxıcı, evyıxıcı, canyaxıcı gözləri.

Sərt baxırkən ən alovlu duyğuları dondurur,
Donuqluğu donub qalan ürəkləri yandırır.
Gah bir toytək oynaq olur, gah bir matəm andırır
Kəcbaxıcı, evyıxıcı, canyaxıcı gözləri.

Bir baxışla azdırıyor, bir baxışla bildirir,
Bir baxışla ağladıyor, bir baxışla güldürür;
Gülümsərkən can veriyor, süzülərkən öldürür
Kəcbaxıcı, evyıxıcı, canyaxıcı gözləri.

İtirdiyin unutturur, gördüyündən küsdürür,
Ən sarsılmaz ürəkləri yarpaq kimi əsdirir,
Tutqun gecə, aydın günmə, görən necə kəsdirir
Kəcbaxıcı, evyıxıcı, canyaxıcı gözləri.

Mən istərdim şairləri, şeir ilahi qucurkən,
İki gözə səcdə edib oynaq dillər açırkən,
Görəydilər incə, xəfif təbəssümlər saçırkən,
Kəcbaxıcı, evyıxıcı, canyaxıcı gözləri.

Məhəbbət aləmi qəmdir

Məhəbbət ölkəsi qəm diyarıdır,
O diyarda ağlayan çox, gülən yox.
Cad olunmuş kimi könül çırpınır,
Ağlayormu, gülüyormu - bilən yox!
Fələk məni öylə günə salıb ki,
Bilmiyəm yaşayımı, ölümü?
Yazıq könlüm öylə hala qalıb ki,
Bilmiyəm ağlayımı, gülümü?

Məhəbbət ölkəsi qəm diyarıdır.
O ölkəni dolaşıram bilərək.
İçin-için eşq ürəymi yandırır.
Yanıyoram sevinərək, gülərək
Gözüm ağlar, dodaqlarım gülümsər,
Bilmiyəm yaşayımı, ölümü?

Yaşamaq istərəm, ölüm bəklərəm,
Bilmiorom yaşayımı, ölümü?

Dənizlər ardından Günəş nur saçır,
Bahar gülümsüyor, çiçəklər açır,
Yaşayış oynayır, dirilik uçur
Keçmiş zamanlarım gözümdən keçir.
Çocuqluğum, oyandığım, güldüyüm...
İynə kimi ürəyimi dələrək
Gözüm ağlar, dodaqlarım gülümsər,
Bilmiorom ağlayımı, gülümü?
Yaşamaq da istər könlüm, ölmək də
Bilmiorom yaşayımı, ölümü?

Məhəbbət əşarı

Bir lalərüxəm, eşqimə sultan ola bilsən,
Məndən qaç uzaq, vəslimə mehman ola bilsən.

Ən odlu bir eşqin gülü al olmuş, unutma!
Qismət sevənə hicr vüsal olmuş, unutma!
Aşiq qanı məşuqə həlal olmuş, unutma!
Varsansa, buyur, eşqimə qurban ola bilsən.

Sən tifli-dəbistansan, uzaqlaş, təpərin yox!
Eşq aləmi bir başqa bələdir, xəbərin yox!
Ağuşı-nəcibanədə aldanma, yerin yox!
Gəl, Qeys ilə həmdərdi-biyaban ola bilsən.

Dün sev də, bu gün başla həmin hicrə şikayət,
Məna ara, bul, eşqdə boş vəslə nə hacət?
Hər aşiqə ümmid günü var olsa qiyamət,
Gül onda da sən, vəslimə şayan ola bilsən.

Həp hicrdədir, eşqin əgər varsa səfasi;
Gün gəlsə yaxın, bir od olar nazlı ziyası;
Eşqim verər ancaq sənə bir zövqi-əsası;
Ömrün boyu hicr ilə pərişan ola bilsən.

Sən badələr iftadəsi, qanunkeşi-xilqət,
Mən bir yeni məfkurəli növzadi-təbiət.
Bir çoxları tək vəslə də mümkün sənə əlbət;
Ancaq ki, bədənsiz quru bir can ola bilsən.

Mən şeirəm, özüm, bir daha əşarə nə hacət?
Mən canlı çiçəkkən, ölü gülzarə nə rəğbət?

Mənsiz gülə, hər şairin əşarına lənət!
Lənət sənə də, "bəxtəvər" insan ola bilsən.

Mənim tanrım

Mən bir zaman öz-özümdən uzaxdım,
Dün bir işıq buldum, ruhuma taxdım.
Bütün əski tanrıları buraxdım,
İndi artıq bir tanrım var - gözəllik!

Bütün əski tanrılara darıldım,
Hər məcazi sevgilərdən yoruldum.
Bir həqiqət buldum, ona vuruldum,
Dünyada bir şuarım var - gözəllik!

Oxşa məni, yeni tanrım, sevindir!..
Artıq fikrim, ruhum, duyğum sənindir!
Çıx könlümdən, əski dünya, sonundur,
Çünki yeni bir yarım var - gözəllik!

Məhkum Şərqə

Ey Şərq, sənə üstündə cahən çarpışıyorkən,
Aləm səni bölməklə səadət bölüşürkən,
Övladın əsarətdə, yazıq, can çəkişirkən,
Hala da sükut etmədəsən, ey evi bərbad!
Kimdən, əcaba, ummadasan dərdinə imdad?

Rahib kimi qovğayi-həyata həvəsin yox,
Tərpənmədəsən kölgətək, amma nəfəsin yox,
Məhbəsdəsən, ancaq ki, dəmirdən qəfəsin yox,
Zəncirini qırmaz nə tərəhhüm, nə də fəryad,
Əsr indi dəmir dövrü, barıt dövrüdür, heyhat!

Dünyanı əsir eylər ikən bir ovuc altun,
Hər millət öz azadəliyin qurşuna mədyun.
Əsrin sözü top, haqq sözü top, tanrısı qurşun;
Acizliyə qalsan, edən olmaz səni azad,
Hər gün sənə sahib olacaq bir yeni cəllad.

Döndər günəşin atəşə, saç Qərbə, Şimalə!
Topla nə gücün varsa, giriş qəti cidalə!
Ya haqqını al, ya əbədi öl, lavəməhalə
Qoy gülləri ya qan sulasın, yaxud ədalət,
Qoy ya bəşəriyyət yaşasın, yaxud əsarət!

"Müznib" əfəndi

Təng etmə bizə bu yekə dünyanı, a Müznib!
Əl çək, mən ölüm, at bu təmənnanı, a Müznib!

Xudsərliyi millət özünə eyləmiş adət,
Əzasinə bilcümlə edib cəhl sərəyət.
Bica yerə fəryad eləmə, ol, kişi, rahat.
Öz fikrini millət boşamaz qopsa qiyamət.
Bir dərdə düşüb yox hələ dərmanı, a Müznib!
Əl çək, mən ölüm, at bu təmənnanı, a Müznib!

Çalma "Dirilik"də bu qədər tarixi neylər,
Tarix adamın halını pisdən də pis eylər.
İbrətsiz olan sərsəri tarixi nə eylər.
Yaz küçə sözü, yaxşı roman, aşıqi şeylər.
Məcnunluğa öyrət bu müsəlmanı, a Müznib!
Əl çək, mən ölüm, at bu təmənnanı, a Müznib!

Tarix salır xatirə əcdadi-nəcibi.
Yaz aşıqi-məşuqədən, ol xalqın həbib.
Qoy millətin olsun hələ bir eşq nəsibi.
Hər dəmdə çağır söhbətə Kəbleyi Qəribi
Tənqid edə ol mərifətin kanı, a Müznib!
Əl çək, mən ölüm, at bu təmənnanı, a Müznib!

Ol bəzi mühərrir kimi, çat sən də muradə,
Doldur cibini şövq ilə, söy xalqı ziyadə.
Gündüzlər açıb ağzını gəl ney kimi dadə,
Amma ki, özün xəlvəti iç hər gecə badə;
Çıxsın bu yazıq millətinin canı, a Müznib!
Əl çək, mən ölüm, at bu təmənnanı, a Müznib!

Keçmişdəki məşhur xanımlar qala dalə.
Dəyməz ki, gətirmək olan bir də xəyalə.
Yaz, bizləri valeh elə sən hüsnü cəmalə.
Bəziləri tək gah mıxa döy, gahi da nalə.
Varsa hünərin al əlinə sən də piyalə.
Oldun yazıçı, al ələ rumkanı, a Müznib!
Tərif elə həm sağərü səhbanı, a Müznib!
Millət oyanan şey ki deyil, qopsa qiyamət;
Əl çək, mən ölüm, at bu təmənnanı, a Müznib!

Mən bir susmaz duyğuyam ki

Mən bir solmaz yarpağam ki, çiçəkləri bəzərim,
Mən bir susmaz duyğuyam ki, ürəkləri gəzərim.
Mən səninçin ömrüm boyu cəfalara dözərim,
Sənsiz güllər açılmasın, axar çaylar dayansın,
Oxu, bülbül, bəlkə yarım oyansın!..
Mən bir sönməz ulduzam ki, daim işıq saçarım,
Mən bir oynaq bülbüləm ki, güldən-gülə uçarım,
Mən bir saqlı aləməm ki, sevgilərdir açarım.
Sənsiz günəş görünməsin, qaralara boyansın,
Oxu, bülbül, bəlkə yarım oyansın!..
Mən səninçin şəfəqlərdən süslü bir tac yaparım,
Yol ver mənə, gül dərmişəm, sevdiyimçin aparım!
Arar, arar, arar, arar, axır səni taparım;
Sənsiz solsun göy yarpaqlar, axar sular bulansın,
Oxu, bülbül, bəlkə yarım oyansın!..*

Novruz Bayramına hazırlaşan müsəlmanlara töhfə!

Pər vur, ey mürği-dili-zarim, bu möhnətخانədən,
Uçgilən balalərə, seyr et mədari-aləmi!
Aləmi-islamə bax! Bir yanda işrət bərqərar,
Bir tərəf fəryadə guş et, gör qurulmuş matəmi.

Bax, könül, baladən ol buz bağlayan səhralara,
Bax o çılpaq, ac yetimin naləvü fəryadinə.

Gör acından rəngi solmuş qızları xarü zəlil.
Varmı gör bir kimsə yetsin onların imdadınə?

Bir tərəf millət zəvalə üz tutub biixtiyar,
Bir tərəfdə xanımınlar tar-mar olmaqdadır.
Bir tərəfdə əğniyamız eyd üçün hazırlanır,
Musiqi avazəsindən nəşədar olmaqdadır.

Ey içən bəxti-səadət şərbəti, sirab olan,
Qarlar içrə ac qalib can tərkdir ixvanınız!
Ey vuran fəryad içində tarə mizrabı-səfa!
Matəm içrə eyş olur?.. Yoxdurmu heç vicdanınız?!

Hər tərəf mövci-hələkət üz tutub ixvaninə,
Bunların halından, aya, kim xəbərdar olmalı?
İngilislərmi, firənglərmi və ya islamilər?
Kim yanib qardaş qəmində çox dilazan olmalı?

Xaneyi-millət xərab olmaqda, imdad istəyir.
Ey ucaldan təqi-ərşə fəxr ilə kaşanələr!
Nerdədir "əl mömininə ixvətın" ayatı bəs?
Ey özün islamə daxil eyləyən biganələr!

Ey özün mömin bilənlər, imtəhan meydanıdır,
Qəlbiniz amalını etsin sübut amalınız.
Leyk, millət, can verir, siz eyşü nuş aludəsi,
Şər qanuninə mütləq ziddir əfaliniz,

Bu zəlalət ərsəsində cismi-millət bisipər,
Tiqi-cəlladi-əcəl rədi-səma tək rəşədar.
Zülm ilə pamal olur millət, siz eyd etməkdəsiz.
Hökmi-Quran böylədirmi, söylə, ey biəğniya?

Ax, bu səslər kimləri imdadə səslər müttəsil?
Ax, bu əllər hansı bir qövmin dilər ehsanini?!
Kımlərə bu yaşla dolmuş gözlər olmuş intizar?
Ax, bu solğun xəstə kimdən gözləyir dərmanini?!

Bax, bu yanda gör tərənnümsüz olur sazəndələr,
Ax, nə xoş rəqs eyləyib əl oynadır rəqqasələr!
Gör nə zəninlə tamaşa eyləyir bu çeşmlər,
Ax, nə xoş kəskin şafəq saçmaqdadır əlmasələr!

Ac yetimlər naləsi əflakə əksəndaz olur;
Əğniyələr süfrə qurmuş, eyd edir püriftixar.

Böylə bir millət yaşarmı? Bu nə cür bir sirdir?
Bəzi işrət, bəzisi ac, giryələr eylər nisar.

Ağla, ağla, ey yetim, imdadə səslə milləti!
Çal, çal, ey sazəndə, tarın başqa bir xülyası var!
Ax, ax, ey göz yaşları, səpil bəla tək mövcə gəl!
Tök, tök, ey saqi, şərabin dadlı bir sevdası var!

Lal ola, ya rəb, o dil imdadə gəldim söyləməz,
Kar ola ol naləyə guş etməyən cəllədlər!
Kor ola, ol kor olan gözlər ki, görməz zilləti,
Məhv ola ixvaninə rəhm etməyən şəddadələr!

Ar ola ol şəxsə kim, fəryad eşitməz, inləməz!
Ar ola ol şəxs əsla rəhmi yox, ehsanı yox!
Ar ola ol millətə kim, matəm içrə eyş edər!
Ar ola ol millət əfradinə kim, vicdanı yox!

Olacaqsan

Varsa hünərin cəhd elə ərbabi-fəsad ol!
Min fitnə törət, şan qazan, sahibi-ad ol!
Guş etmə sənə kim ki desə, əhli-savad ol!
Min hiylə ilə xalqı soyub, bir yekə zad ol!
Aydın, işiq aləmdə çalış, tirə nəhad ol!
Şad ol, yenə şad ol, yenə şad ol, yenə şad ol!
Eyvah ki, axırda peşiman olacaqsan!

İç gündə şərabi, gələ ta cisminə bir can;
Vur gündə qumarı, boşala kisəvü həmyan.
İxvanını aldat, pulun al, qoy ola giryən;
Bidətlərini axıra vur, olma peşiman,
İslamı dağıt, ol yenə də pak müsəlman.
Qoy başına əmmamə, gedib Molla Cavad ol!
Şad ol, yenə şad ol, yenə şad ol, yenə şad ol!
Eyvah ki, axırda peşiman olacaqsan!

İranlı kimi tiryəkə, bəngə elə adət.
Cəhd eylə ki, bilsin səni "sadiq" bu cəmaət.
Onda sənə çox tapşıracaqlardır əmanət.
Sal cümləsin öz adına, ol əhli-xəyanət.
İnsafə yaxın düşmə əgər qopsa qiyamət.

Et tövbə öləndə, sağ ikən hamili-dad ol!
Şad ol, yenə şad ol, yenə şad ol, yenə şad ol!
Eyvah ki, axırda peşiman olacaqsan!

Kef çək, bu cahanda qəmi-ixvanına yanma,
Viran ola dünya, yenə xabından oyanma.
Qalsan qapaz altında qızar, lakin utanma,
Mən söyləyirəm istər inan, istər inanma,
Bu sözlərimi sonra qanarsan, hələ qanma.
İç qanını xalqın, hələlik ağcaqanad ol!
Şad ol, yenə şad ol, yenə şad ol, yenə şad ol!
Eyvah ki, axırda peşiman olacaqsan!

Olacaq

Uyaraq molla, seyid məkrinə, sapsam yoldan,
Ataraq xalqı, yapışsam belə möhkəm puldan,
Soyulub xalq bütün çıxsə pələndan, çuldan,
Yenə də ölkədə bir şurişi-üsyən olacaq?
Bəli, vallah olacaq!

İndilik el mənə tapşırdı həyatın, əməlin,
Tutalım mən də çıxartdım onun haqqından əlin,
Müxtəsər böylə dağıtdım bu sədaqət təməlin,
Saxladım bir neçə il ölkədə tacın əcəlin,
Sonradan anlayacaqdır görəsən el əməlin,
Məni şah etdiyinə sonda peşiman olacaq?
Bəli, vallah olacaq!

Nə deyir molla, seyid, bəy nə deyir, xan nə deyir?
O tərəfdən görəsən kəndli nə, dehqan nə deyir?
Görəsən şahlığımıza büsbütün İran nə deyir?
Bunların hamsı keçib getsə də, vicdan nə deyir?
Məni tarix söyəcək, məndə bu nöqsən olacaq?
Bəli, vallah olacaq!

Neçə ildən sonra millət ayılıb açdı gözün,
Bildi öz xeyrü şərin, ya tanıyıb gördü özün,
Onda ki, işlərin öyrəndi bütün əyri-düzün,
Görəsən xainə bir ədlilə divan olacaq?
Bəli, vallah olacaq!

Olacaq-olmayacaq, mən nə bilim xanəxərab,
Durma ey saqi, pədərsuxtə, bir badə şərab!
"Şod" nə "şod" düşdü yenə ortalığa köhnə kitab,
"Olacaq-olmayacaq" çox sürəmən mənə hesab,

Verəcəkdir Rza xan kəndisi tarixə cavab.
Olacaq-olmayacaq?

Olacaq-olmayacaq

İrza xan dün yenə vermişdi zakaz evdə qutab,
Cecim üstündə noxud, lobla da bihəddü-hesab.
"Şod no şod" baxdı fala, qurdalanıb açdı kitab,
Düşünüb xeyli zaman, eylədi axırda xitab:
Durma ey saqi-yi-dilbər, mənə bir badə şərab!
Bu nədir, ey dili-qafil! Yeyin, ol, eylə şitab,
Nə yumubsan gözüvü fiirsətə, ey xanəxərab!
Bir də fiirsət sənə İranda nüməyan olacaq?!
Qəsəm Allaha, yəqin eyləmişəm, olmayacaq!

Bu nədir, iş yetişib, sən itiribsən özünü,
Deməyirsən bir açıq əyrini, yaxud düzünü,
Çıx daha ortaya, at maskanı, göstər üzünü.
Sənə tale ki, gülür, sən nə yumubsan gözüvü?
"Şod" de, qurtar işini, söyləginən sən sözünü.
Yoxsa bir də bu cürə gərdişi-dövran olacaq?!
Qəsəm Allaha, yəqin eyləmişəm, olmayacaq!

Mənə şeytan deyir: İranda da hürriyyəti qur,
Ən böyük rütbə nədir onda? Rəisi-cumhur.
İki ildən sonra da başladı millət: - Qur-qur.
Başqasın seçdi, mənə söylədi: - Sən rahat otur.
Onda bu xəlq mənə bəndəyi-fərman olacaq?
Qəsəm Allaha, yəqin eyləmişəm, olmayacaq!

Var ikən fürsət əlimdə, eləyim fəvri-zəval,
Çıxsın əldən bu ucuz tac, bu dövlət, bu cəlal?
Bir vətəndaş mən olum, bir də vətəndaş hambal?!
Füsrəti indi qaçırsam, eləsəm sonra xəyal.
Bir də şah olmaq üçün iş belə asan olacaq?!
Qəsəm Allaha, yəqin eyləmişəm, olmayacaq!

Bu nədir başlamışam, "şod və nə şod" açmağa fal,
Dönmərəm şəstinə, təbbal, tel ol, təblini çal!
Elə əz, milləti yıx, təxtə otur həqqini al.
Buraxım tacı, geyim başıma bir zorba motal.
Olmasam şah, işim böylə firavan olacaq?!
Qəsəm Allaha, yəqin eyləmişəm, olmayacaq!
Alihəzrət ləqəbi çöhrəmə xəndan olacaq.
O zaman Rey olacaq, ya Təbəristan olacaq.
Rey cəhənnəm, hələ bir boş-quru Tehran olacaq.
Qəsəm Allaha, yəqin eyləmişəm, olmayacaq!
Elədim şah özümü, keçdi tutaq üç-dörd il.
Məni xəl etməyə eldən yenə fərman olacaq?!
Bəli, vallah olacaq!

Olmağa

Ay Baba, mən bu sözü yardım əyan olmağa,
Bakılılar and içib şiri-jəyan olmağa.

Köhnələrin hamısı bu işə etmiş qiyam,
Güclülər acizlərin baş-gözün əzsən tamam.
Bu işi bərk tutmağa razı olub xasü am.
Başlayıb acizlərin baş-gözü qan olmağa,
Bakılılar and içib şiri-jəyan olmağa.

Sonra bu şairlərin hamısını döyməyə,
Şairə şey satmayıb, lap üzünə söyməyə;
Çünki olar qoymayıb xalq özünü öyməyə,
Hamısı məhkum olub həsrəti-nan olmağa,
Bakılılar and içib şiri-jəyan olmağa.

Bir də bu məktəblərin hamısını yıxmağa,
Həm də müəllimlərin burnunu bərk sıxmağa,
Qət eləyib cümləsi şəhri qoyub çıxmağa,
Dağlı kimi dırmaşdı dağda çoban olmağa,
Bakılılar and içib şiri-jəyan olmağa.

Sonra da bu tazələr böylə ediblər yəmin,
Hamısı tərək eylesin möhnəti, dərdü qəmin,
Maryanı bərk-bərk tutub, evdə ata həmdəmin,
Çox-çox içib vodkanı gündə piyan olmağa,
Bakılılar and içib şiri-jəyan olmağa.

Mən də ki, and içmişəm bir də "Qəyur" olmayım.
İndi ki, yoxdur yerim, göydə tüyur olmayım,
Səhni-səmadan düşüb əhli-qübur olmayım.
Olmayıram mən qəyur, dərdə nişan olmağa,
Mən oluram kəməşüür sahibi şan olmağa!

Olsun qoy

Həyata gəldiyim gündən bəlayə çarpıldım,
Alışdı qəmlərə könlüm, o, yarım olsun qoy!
Sənin ki, eşqinə ruhum pərəstiş eylər idi,
Fəqət, dedin, dəli ruhun şikarım olsun qoy!

Vəfalısan, dedim, eşqin könüldə bərkətdim,
Könül, ürək, nə var aldın da, məhv olub bitdim;
Səninçin hər şeyi, hər kainatı tərək etdim,
Bu göz yaşında fəqət ixtiyarım olsun qoy!

Yalançı bir görünüş: ay, günəş, bu ulduzlar,
Yabançı hər bu baxışlar, bu nəzənin gözlər,
Yalan bu eşq, bu sevda, bu atəşin sözlər,
Bu sonda, bari, həqiqət şüarım olsun qoy!

Neçin bu cür mənə, tanrım, bəlalı gün verdin?
Bu nazlı afətə vurğun cahana göndərdin?
Bahari-eşqimi, yavrum, xəzanə döndərdin;
Bu dərdli günlərim artıq baharım olsun qoy!

Nigari-xilqətə sordum: - Nədir bu mənalar,
Bu eşq, nalə, bu hicran, bu dadlı xülyalar,
Nədir həyata gülən bu dərin müəmmalar?
Götür bu pərdəni, bir aşikarım olsun qoy!

Dedi: - Həyat özü bir ayrılıq, kədər, bir qəm.
Nə çarpır orda gözə, həpsi bir yığın matəm;
Bu göz yaşında boğulmaqsa taleyi-aləm,

Mənim də göz yaşı, hicran məzarım olsun qoy!

Bəşər həyata tapınmış, o, bir yığın torpaq,
Vücudu, varlığı yüz min bəlaya bir oynaq;
Bu gün varlıq da, yarın kim bilir, nələr olacaq?
Fəqət bu bir neçə söz yadigarım olsun qoy!

Oyanıb

Yaşasın doğrusu, gör cümlə müsəlman oyanıb,
Varlı, yoxsul, ürəfa, canlı və bican oyanıb.

Hamısı hümmət edir, qeyrət edir, ibrət edir,
Eləyir cümlə nəzər işləri sahman, oyanıb.

Oyanıb millət əcəb, tapdı nicatın yolunu,
Oxuyub elm, kəlam etməyə insan oyanıb.

Sübh açıldıqda böyükələr yürürlər qabağa,
Dalca gəlməliyə də millət obaşdan oyanıb.

Çıxıb hər gündə qəzet, həftədə məcmuə, kitab,
Çox mübarək, bu "Babayi-Əmir" əlan oyanıb.

Ölkəm

Şiş ucları buludlarla döyüşən,
Dağlarında buzları var ölkəmin.
Göy otlardan ipək paltar geyinən
Tarlaları, düzləri var ölkəmin.

Verimli torpağı, geniş çölləri,
Çalışqan ərləri, igid elləri,

Böyük dənizlər, dəmir yolları,
Keçidləri, rizləri var ölkəmin.

Göllərində ördəkləri üzərlər,
Çöllərində maralları gəzərlər,
Güllərindən gəlinlər tac bəzərlər,
Ceyran gözlü qızları var ölkəmin.

Coşğun Xəzər oynar ayaqlarında,
Işıq saçan nefti torpaqlarında,
Tarixlərin qızıl yarpaqlarında
Dadlı-dadlı sözləri var ölkəmin.

Ölmək

Ölmək! O geniş körpüdən hər kəs keçəcəkdir,
Bir badə ki, ondan bütün aləm içəcəkdir!
Hər süslü çiçək sonda saralmış quru yarpaq,
İnsan da nədir? Əvvəli torpaq, sonu torpaq!

Aləm doğacaq, dirçələcək, məhv olacaqdır,
Dünya boş ikən əvvəli, həp boş qalacaqdır.
Bir tək səni məhv etmədi bu qanlı təbiət,
Həp yoxluğa, həp heçliyə məhkum bəşəriyyət.

Sevdiyim

Altun köksün hilal-yıldız, işıqları öpüncə,
Zirvəsindən Şah dağının gündoğuşu dinilir.
Rəhm Allahi gözəlliklər tanrısı tək pək incə,
Bir siyaqla könüllərə hey salamlar söylüyür.
O yerlərdə qardaşları, dostları var, pək sevir,
Yaşıl donlu, mavi gözlü, al yanaqlı sevdiyim.

Canalıcı bir görkəmlə dağ başında durunca,
Oxşadıqcs bahar yeli açıq-dağnıq tellərin.
Nazlı əlin umuzunda saçlarına vurduqca,
Bir-bir oxşayırsan bütün Turan ellərin.
Altaylardan, Altun dağdan doğma seller bəkləyər
Yaşıl donlu, mavi gözlü, al duvaqlı sevdiyim.

Rəmuz ilə dörd bir yanə işıq saçmaq istiyor,
Ara-sıra tərənıyor, bu kəsik uçmaq istiyor,
Qollarilə türk ellərin bütün qucmaq istiyor,
Yaşıl donlu, mavi gözlü, al duvaqlı sevdiyim.

Salam

***Amal quşu Şərqə doğru uçarkən,
Gündoğuşda murad suyu içərkən,
Səbah yeli Altun dağdan keçərkən,
Turan ellərinə salam söyləyin.

Bir gözəl görsəniz göylər elindən,
Öpün dalğalanan ipək telindən,
Od yurdunun yavruları dilindən,
Turan ellərinə salam söyləyin.

Baykalda görsəniz ördək izləri,
Unutmayın tapşırıdığım sözləri.
And verirəm, durnalarım, sizləri,
Turan ellərinə salam söyləyin.

İntizar gözlərdən Xəzər doğuldu,
Həsərət ürəyimiz yanar dağ oldu.
Dillərimiz Turan deyə yoruldu
Turan ellərinə salam söyləyin.

Yıldızlı bir göy tac üstə ay parə,
Bir al yaylıq verim yetirin yarə,

Durnalar, durnalar, bizdən dübarə
Turan ellərinə salam söyləyin.

Şərqi

Mən bir solmaz yarpağam ki, çiçəkləri bəzərim,
Mən bir susmaz duyğuyam ki, ürəkləri gəzəram.
Mən səninçin ömrüm boyu cəfalara dözəram,
Sənsiz güllər açılmasın, axar çaylar dayansın,
Oxu, bülbül, bəlkə yanm oyansın!..

Mən bir sönməz ulduzam ki, daim işıq saçaram,
Mən bir oyaq bülbüləm ki, güldən-gülə uçaram.
Mən bir gizli aləməm ki, sevgilərdir açanm.
Sənsiz günəş görünməsin, qaralara boyansın,
Oxu, bülbül, bəlkə yanm oyansın!..

Mən səninçin şafəqlərdən süslü bir tac yaparam,
Yol ver mənə, gül dərmişəm, sevdiyimçin apanm!
Arar, arar, arar, arar, axır səni taparam;
Sənsiz solsun göy yarpaqlar, axar sular bulansın,
Oxu, bülbül, bəlkə yanm oyansın!..

Tellər oynadı

Bir mən idim, bir sən idin, bir də yamaclar ...
Meşə yolu, yarpaq dolu yaşıl ağaclar.
Onda ki, ağ umuzlara töküldü saçlar,
Əsdi yarpaq, coşdu ırmaq, güllər oynadı,
Ürəyimdə kaman kimi tellər oynadı.

Bir biz idik, bir düz idi, bir də al boya...
Dağ başında uçan quşlar endilər çaya.
Sən dedin ki: "Bütün dünya qoy dönsün toya!"
Çaldı qaval, uzaq kənddə ellər oynadı,
Ürəyimdə kaman kimi tellər oynadı.

Endi duman örtü kimi dünya qarardı,

Ara-sıra əsən bir yel saçın darardı,
Onda ki, oynaq tellərin boynumu sardı
Çaxdı şimşək, coşdu sular, sellər oynadı,
Ürəyimdə kaman kimi tellər oynadı.

Turan ellərinə salam söyləyin

Huma quşu Şərqə doğm uçarkən,
Gündoğuşdan murad suyu içərkən,
Sabah yeli altun dağdan keçərkən,
Turan ellərinə salam söyləyin.

Bir gözəl görsəniz göylər elindən,
Öpün dalğalanan ipək telindən.
Od yurdunun yavmları dilindən
Turan ellərinə salam söyləyin.

Baykalda görsəniz ördək izləri,
Unutmayın tapşırtdığım sözləri.
And verirəm, dumalanm, sizlərə
Turan ellərinə salam söyləyin.

İntizar gözlərdən Xəzər doğuldu,
Həsrət ürəyimiz yanar dağ oldu.
Dillərimiz Turan deyə yomldu
Turan ellərinə salam söyləyin.

Ulduzlu bir göy, tac üstə aypara,
Bir al yaylıq verim yetirin yara.
Dumalar, dumalar bizdən dübarə
Turan ellərinə salam söyləyin.

Yada düşdü

Gördüm üzünü, bağçada lələm yada düşdü;
Əmdim dodağın bal kimi, ağızım dada düşdü.

Bir lələ yetişmişdi bu viranə çəməndə,

Bad əsdi, xəzan vurdu da, laləm bada düşdü.

Bir qönçə yetirdim, bəzədim, nazını çəkdim;
Aldı fələk əldən onu, yanın yada düşdü.

Bağlandı könül bir gülə, səs tutdu mahalı;
Guya ki, bu dünyada qan oldu, qada düşdü.

Söz verdi, sözün tutmadı, and içdi, unatdı;
Bəlkə, deyirəm, yar usanıb innada düşdü?

Bəxt onda ki, paylandı, biri çatmadı payə,
Dünyada o bədbəxt də bizim bərbada düşdü.

Bir ovçu kimi göldə gözəl bir sona vurdum,
Çaldı qanadın göydə, gedib dəryada düşdü.

Yaşamaq

Gözümdə büsbütün aləm məzara bənzərkən,
Uçar qaranlıq üfüqlərdə bir qanadlı ziya.
Könül xərabəsi, göz yaşlanrında inlərkən,
Gülər dumanlı fəzalarda bir mələksima.

Uçar... uçar... uzaşar sadə bir gülümsəyərək,
Aşar üfüqləri, varlıq xiyalı boynunda.
İtər... gedər... genə ruhum, axan şu yıldız tək,
Vərəmli bir gecə təm izzirabı qoynunda.

Sönər... susar... qara bir yoxluğun soyuq nəfəsi,
Zavallı fikrimi sarsıb da dondırar... yatırır.
Sonunda bir qocaman bayquşun zəhərli səsi,
Sönük xiyalimə min dürlü sorğular gətirir.

Neçin, neçin yaşamaq? Ölməmək! Nədir mənə?
Neçin şu dörd yanı sarmış əzabə bağlanmaq?
Neçin əzilmək, üzülmək, iməkləmək bica?
Neçin həyatə səbəbsiz dözüb ayaqlanmaq?

Nə var yalanla qızarmış şu cani yüzlərdə,
Nə var riyayi gülümsər şu mavi gözlərdə?
Nədir şu kölgəli, dolmuş yalançı qəhqəhələr?

Nə var şu zəhər bulaşmış səfalı sözlərdə?

Nədir, nədir dirilik yurdu? Qanlı bir ölkə!
Degilmi varlıq özü canlı bir yığın kölgə?
Ölüm!.. O bir əbədiyyət... görünə siz uyğu...
Nə tatlı şey... bu əzabə o sən çəkər bəlkə.

Şu yas içində ümid intiharə qalmışkən,
Gülümsüyor yenə birdən fəzayi-xülyadan.
Deməynən ki, cani ziya... bənləgim yuxalmışkən,
O sanki qaldırıyor bir dumanlı rəyadan.

Xayır, xayır! Yaşamaq! Bir vüsalədək yaşamaq!
Deyir, qoşar yürəgim! Onda bir işıqlı xiyal.
Bədən bulur yenə qüvvət, itər şu yorğunluq,
Nədir əcəb bu ziya?.. İştə şanlı bir ideal.

Deməm ki, gəl qucum! Hicran həyat ləzzətidir,
Uzaq, Uzaq, gözüm! Ancaq məraqə yax bəni sən.
Yaxınlığın genə heçlik, gülümsə göylərdən
Yaşatmaq! İstəsən ancaq uzaq, uzaq bəndən!
Nəsə? Budur yaşadan... rəf olunmayınca məraq,
Könül deyər yaşamaq! Bir vüsalədək yaşamaq!
